

מראי מקומות- בבא מציעא נ"ג

(א) **ואסורים לזרים- ק'**, למה צריך לומר דאסור לזרים, הרי כבר אמרי' דחייב זר עליה מיתה. ותי' **רש"י** דבא לאפוקי מעשר, דאפי' איסור ליכא. ותוס' פי' ע"פ הירושלמי דבא להורות דאפי' חצי שיעור אסור. אבל ק', דלמה צריך לחדש זה בתרומה ובכורים דוקא, מ"ש מכל התורה דחצי שיעור אסור. ותי' **התוס'** **הרא"ש** וי"ל דאיצטריך משום דמרבין חצי שיעור מכל חלב, דסד"א דומיא דחלב דאיסורו שוה בכל, ולר"ל נמי סד"א הכא לא החמירו כיון דשרי לכהנים, קמ"ל הך מתני' דאין חילוק".

(ד) **וניתי מעשר דאית לי' ונצטרפינהו- ע'**

ברמב"ן שהביא מי שפי' דקו' זו לכ"ע הוא, ולא רק לחזקי', אלא גם לדידן תעשה צירוף, ולמה סמכי' על ביטול. אולם פי' עוד דבאמת רק לחזקי' ק', דלדידן כל מעשר שני שאינו שוה פרוטה בשעת הפרשה אין שייך לחללו לעולם, או עכ"פ עד שהוא ראוי לבילה ולצירוף **ממש** נצ"ע בדיוק כוונתו בזה, ומשמע דס"ל דשעת הפרשה קובע דאינו יכול שוב להפרישה אם אינו שוה פרוטה, וגם מבואר דס"ל דהחסרון הוא מחמת המעשר עצמה, ולא מחמת המעות, וע' לעיל בדרך נ"ב מה שהבאנו בזה, ולכן הקו' לחזקי' לחוד הוא, דס"ל דיש כאן עצה לצרף למ"ש אחר.

(ב) **הו"ל דבר שיש לו מתירין, ודבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל- ע' במנחת חינוך**

(רפ"ד, י"ד) שהביא מש"כ **רש"י** בביצה (ג): דטעם הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל הוא משום דעד שתאכלנו באיסור, דהיינו ע"י שיסמוך על ביטול, תאכלנו בהיתר, בלא ההיתר של ביטול. ותמה עליו מסוגיין, הרי כאן, האיסור דאורייתא, דהיינו מעשר שני, מדאורייתא בטל, ורק ע"י ביטולו מותר לאוכלו. שהרי אף דמפריש עליו מחיוב דרבנן (לפי מה שהק' הגמ' מדמאי), אי"ז עושה כלום להתירו מדאורייתא. וא"כ, עדיין מה שהוא מותר לאוכלו הוא משום דסומכין על ביטול. ואין לומר משום דיכול לתקנו מדרבנן ממילא הו"ל דבר שיש לו מתירין, שהרי כל מה שחייב מדרבנן הוא משום דיכול לתקנו, ולא תגזור שיהי' חייב לתקנו ולא יהי' נחשב דבר שיש לו מתירין. ולכן כ' דמסתבר כשי' הר"ן **בנדרים** (גב). בטעם הא דדשיל"מ אינו בטל, ע"ש, ואכ"מ. (וע"ע **בקובץ שעורים** (אות כ') שהביא קו' זו מהברוך **טעם** בנוסח אחר, דכיון דמה"ת בטל, איך חל הפדיון עליו בכלל, הרי שוב לא הוי מעשר שני, וע"ז תי' הקו"ש דאף דמותר בפועל, מ"מ סיבת האיסור עדיין קיים, ולכן שפיר שייך לפדיון. אבל זה אינו מיישב קו' המנ"ח, דהא גם הק' הגמ' מדמאי, ומה הי' הצד שיהי' יכול לתקן ע"י חיוב דרבנן, וצ"ע.)

(ה) **דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי- פרש"י**, דמה

דחייב מדרבנן הוא משום דמה דדבר שיש לו מתירין אינו בטל הוא רק מדרבנן, ולכן כל דין מ"ש שלו הוא רק מדרבנן. ומכאן הק' **הפרי חדש** (יו"ד ק', ג') על שי' **הכסף משנה** (מעילה ז', ו'), דכ' דמה דדשיל"מ אינו בטל הוא דין דאורייתא, וכאן הרי מבואר שהוא מדרבנן, והניח בקו'. אולם ע' **בשטמ"ק** בשם **הראב"ד** דפי' הא דאמרי' דאורייתא ודרבנן ולא מצטרפי, "פירושו, מעשר שני שאין בו שוה פרוטה, מן התורה אינו צריך פדיון, ויכול לאכול חוץ לחומה, לפי שאין לו כסף, וכתוב וצרת הכסף". ולפירושו ל"ק על הכס"מ כלל, דמה דאסור כאן רק מדרבנן אינו משום דמה"ת בטל ברוב, אלא משום דמה"ת אין כאן מ"ש בכלל.

(ו) **וניתי דמאי- פרש"י**, דחיובו רק מדרבנן,

וא"כ נמצא דמפריש דרבנן אדרבנן. וע'

כוונת הגמ' לומר דגזרה היא, אלא ה"ק, כיון דזמנין דאתי לאתויי פרוטות, ניחא להו לרבנן דליבטל ולא להחמיר עלי' מדין דשיל"מ, כיון דזמנין דנפיק מיני' חורבא, אבל ודאי לכתחלה מחללין על איסור ולא גזרי'.

(ט) **ליהדר ולעיילי-** הק' תוס', למה לא הק' כן לעיל גבי פחות משה פרוטה. ותי' דאיירי ברחוק מירושלים הרבה, ולכן מקרי דבר שאין לו מתירין. וכ' בחי' הר"ן דרש"י כבר נשמר מזה, דכ' דמיירי דמ"ש שנטמא, וא"כ אי"ז עצמה יכולה לחזור לירושלים. אלא דהק' הר"ן, דעדיין לא משמע לן דאיירי בשנטמא. ולכן פי' כתוס', ועוד כ' לפרש "דלא מקרי דבר שיש לו מתירין במידי דמחוסר מעשה, אלא במידי דקאי להכי, אבל מ"ש לא קאי להעלותו לירושלים בעינו אלא לפדותו ולהעלות דמיו, וכי אקשי' בסמוך ליהדר ולעיילי, התם הוא שכיון שנכנס שם פעם א' אין לו פדיון, וע"כ לאסוקי' קאי".

(י) **וניפרקי-** פרש"י, קס"ד ביש בו שוה פרוטה נמי קאמר. הק' **רעק"א**, "קשה לי, דאמאי נקט רש"י קס"ד, דהא באמת הוא כן גם לשינויי דהש"ס, דעכ"פ מיירי גם ביש בו שוה פרוטה, וצ"ע".

(יא) **לא פלוג רבנן-** כ' האפיקי ים (א', ו', ג') דיוצא דלמסקנת הגמ', מה שהמעשר שני אינו חשוב דבר שיש לו מתירין, היינו משום דלא פלוג רבנן. וכ' דלכאור' מוכח מזה, דאף היכא דמן התורה יש לו מתירין, מ"מ כיון דלמעשה מדרבנן הו"ל דבר שאין לו מתירין, חשוב כדבר שאין לו מתירין ויכול להתבטל. והק' מכאן על הש"ך דס"ל דהיכא דמדאורייתא הו"ל דבר שיש לו מתירין, אינו בטל, אף אם מדרבנן אין לו מתירין, והביא שכבר הק' **השאנת ארי'** כן. ותי' דשאני הכא, דהא באמת כאן אין שייך להתירו מן התורה, וכמו שהבאנו לעיל, כיון דמדאורייתא אין שייך לפדיון, ורק מדין דרבנן שייך לפדיון. א"כ, נמצא דרק מדרבנן יש לו מתירין, וא"כ, כיון דלמעשה מדרבנן ג"כ אין לו מתירין כיון דמחיצות לקלוט מדרבנן, לכן שפיר יכול

בקובץ הערות (ע"ה, ו') דכ' לחקור בגדר האיסור דמאי, האם אמרי' דהגם דרוב ע"ה מעשרין, ומדאורייתא אין צריך לחוש להמיעוט שאינם מעשרין, מ"מ מדרבנן אמרו דצריך להחמיר ולחוש להצד דבאמת טבל הוא. או דלמא אפי' מדרבנן אי"צ לחוש למיעוט זה, וגדר התקנה הוא דעשאוה טבל מדרבנן, ודומה לעציץ שאינו נקוב, ואין צריכין לחוש כלל דאולי הוי טבל מדאורייתא. והביא ראי' מסוגיין, דהק' הגמ' וניתי דמאי, דתרוייהו מדרבנן. ואם כצד הראשון, ק', הרי צריך לחוש להצד שהוא טבל מדאורייתא, ועל הצד דטבל מדאורייתא הוא, הא הדרה קו' לדוכתי', דדאורייתא ודרבנן לא מצטרפי, וא"כ לכאור' משמע כצד הב'.

(ז) **לא, פרוטה תפסה פרוטה, וחצי פרוטה לא תפסה, הדרי הויא לי' דאורייתא ודרבנן, וכו'-** הק' **האחיעזר** (ב', ט', ג'), הא לכאור' החצי פרוטה הוא ג"כ איסור דרבנן הוא, שהרי חצי פרוטה זו נתערב בהפרוטה שלמה (דאין ידוע איזה נתחלל ואיזה אינה נתחלל), וא"כ לכאור' הוי דרבנן ודרבנן. והביא בשם אביו להוכיח מכאן דמה דאסרו רבנן לבטל איסור לכתחלה, היינו אפי' אם איסור דאורייתא זה שהוא יבטל יהי' עדיין אסור עכ"פ מדרבנן לאחר הביטול, גם זה אסור. וא"כ, נמצא דזה הי' קו' הגמ', איך עושין כן, ונמצא שמבטל איסור לכתחלה לעשותו איסור דרבנן, ומלבד אותו הביטול הו"ל דאורייתא ודרבנן ואין מצטרפין [כן נראה בכוננתו, ולכאור' דחוק הוא בלי הגמ']. **וע"ע בעונג יום טוב** (ל"ד, ד"ה ונ"ל) שג"כ הק' כן להפוסקים דהאיסור לבטל לכתחלה הוא רק איסור דרבנן. וכ' ליישב ע"פ מש"כ הפוסקים דהיכא דההיתר והאיסור נתערבו מתחלה ברייתן, בזה לא אמרי' דביטול מהני, דצריכין להיות מחולקים מעיקרא, ושוב נתערבו, אבל אם מתחלה ברייתן היו מעורבין, בזה לא מהני ביטול כלל, ולכן שפיר הו"ל איסור דאורייתא.

(ח) **דלמא אתי לאתויי פרוטות-** הק' הר"ן, א"כ איך שייך לעולם לחלל על איסור, ליחוש דלמא אתי לאתויי על פרוטות. ותי' שאין

להתבטל, ואי"ז דומה לציור של הש"ך,
דהתם הו"ל יש לו מתירין ממש מן התורה.

יב) מיתבי מעשר שני שאין בו שוה פרוטה, דיו
שיאמר הוא וחומשו מחולל על מעות
הראשונות- העיר הריטב"א ישנים, למה לא
הביא הגמ' ראי' מברייתא זו למימרא של
חזקי', והניח בצ"ע. והרש"ש תי' דלא
מסייעין לחזקי' משום דחזקי' אמר אין בו,
והברייתא מדוייק דאין בחומשו.